

బాధ్యత: “కీర్తించుట”

మరియు మధ్యమతో మత్తులైయుండకుడి, దానిలో దుర్వ్యాపారము కలదు; అయితే ఆత్మ పూర్ణులైయుండుడి. ఒకనినొకడు కీర్తనలతోను సంగీతములతోను ఆత్మ సంబంధమైన పాటలతోను హెచ్చరించుము. మీ హృదయములలో ప్రభువును గూర్చి పాడుచు కీర్తించుచు (ఎఫెసీయులకు 5:18, 19).

బైబిల్ సంబంధమైన సత్యములను కనుగొనుటకు పదముల యొక్క అర్థమును తెలుసుకొనుట అవసరం. క్రొత్త నిబంధన మొదటిగా గ్రీకులో వ్రాయబడి శతాబ్దాల తరువాత ఆంగ్లములోనికి అనువాదము చేయబడెను గనుక బైబిలు పదముల నిర్వచనములను అధ్యయనం చేయుటకు ఆంగ్ల నిఘంటువు మూలాధారము కాదు. క్రొత్త నిబంధన యొక్క Koine గ్రీకు పదములను సెప్టూజియాంట్ (LXX)లో, సంప్రదాయ రచయితలు ఉపయోగించిన శ్రేష్ఠమైన గ్రీకులో లేదా తర్వాత కాలంలో ఉపయోగించిన గ్రీకు సాహిత్యములో కనిపించిన పదములు అన్ని విషయములలో నిర్వచించలేక పోయినవి. భాష ఒక ప్రవాహము. పదముల యొక్క అర్థములు ప్రపంచములోని ఒక ప్రాంతమునుండి మరొక ప్రాంతమునకు, ఒక తరమునుండి మరొక తరమునకు వేరు వేరుగా ఉంటాయి.

క్రొత్త నిబంధన కాలపు పదముల ఆధారంగా కాకుండా గ్రీకు పదముల నిర్వచముల ఆధారముగా సంగీతపు పరికరములను ఉపయోగించుటను సమర్థించుటకు చూచిరి. ఉదాహరణకు *psallos*ను ఒకసారి సంగీతపు పరికరములను ఉపయోగించుటకు సూచించారు, దానినే యధాతథంగా అన్ని ఇంగ్లీషు బైబిల్లోనికి “పాడు” లేదా “కీర్తించు” అని తర్జుమా చేయబడింది. ఏది ఏమైనప్పటికీ, వాయిద్యకారులు వారి ప్రాధాన్యతను మరియు వాడుకను సమర్థించుటకు, ఉన్నతమైన అకరాది నిఘంటువులో కన్పించే సమానార్థాల సమూహాలను *humnos* (“hymns”) అనే నిర్వచనమునకు అప్పీలు చేశారు.

Psalms యొక్క ఆలోచనను యిచ్చునప్పుడు సంగీత పరికరమును వెంబడించాలని మరియు *humnos* పదము దేవునికి స్తోత్రములు *ode* అనునది పాటకు సాధారణమైన పదము, వెంబడించినా లేదా వెంబడించక పోయినా స్తుతి లేదా ఏదైనా యితర విషయమైనా అది పాడుటకు ఉపయోగించు సాధారణ పదం. అందువల్ల అదే పాటకు ఖచ్చితముగా ఒక్కసారిగా *psalms*, మరియు *humnos*, మరియు *ode* కాగలదు.¹

పైన చెప్పబడినదానికి వాదించేవారు అకరాది నిఘంటువులోని సమాన అర్థాలను ఉపేక్షించారు. ఈ సమాన అర్థాలు క్రొత్త నిబంధన అర్థాలను ఇవ్వవు. అవి సాంప్రదాయకరముగా ఉపయోగింపబడిన ఉపయోగార్థమును కల్పిస్తాయి. పదము యొక్క అర్థము మారుటలో దిశను మరియు కోణాన్ని చూపిస్తాయి.²

అకరాది నిఘంటువులో క్రింద ఇవ్వబడిన నిర్వచనాలు క్రొత్త నిబంధనలోని *psallos* అనే

క్రియా పదమునకు ఉన్నవి: “స్తుతి, కీర్తనపాడు, పాటలో దేవునికి స్తోత్రము చేసి కొనియాడు,”³ క్రొత్త నిబంధనలో “దైవ భక్తిగల పాట, కీర్తన”⁴ అని నామవాచక పదమైన *psalmos* యొక్క నిర్వచనము ఉంది.

Psallo అనే క్రియా పదం “పాడు” (రోమీయులకు 15:9; 1 కొరింథీయులకు 14:15; యాకోబు 5:13) అని తర్జుమా చేయబడింది. ఎఫెసీయులకు 5:19లో తప్ప ఇతరచోట్ల పాడుచు, కీర్తించుచు (“making melody”) అని తర్జుమా చేయబడింది. *Psalmos* అనే నామవాచకం “psalmos” లేక “Psalms” (కీర్తనలు) అని తర్జుమా చేయబడింది (లూకా 20:42; 24:44; అపొస్తలుల కార్యములు 1:20; 13:33; 1 కొరింథీయులకు 14:26; ఎఫెసీయులకు 5:19; కొలోస్సయులకు 3:16).

కొద్దిమంది రచయితలు “psalms” (కీర్తనలు) పాత నిబంధనలోని కీర్తనలు అనుకుంటారు. అందువలన దాని అర్థము వాయిద్య సంగీతములతో కలిపి పాడవలెను అని అంటారు. దీనిని నిరూపించుటకు సంగీత వాద్యములు క్రొత్త నిబంధన కాలములో కీర్తనతో సహజంగానే ఉపయోగించారని చూపించుటకు లేదా మొదటి శతాబ్దములో వాద్య సంగీతములు పాటతో కలిపి ఉపయోగించబడినవని చూపిస్తారు.

కొంతమంది కీర్తనలను, సంగీతములు, మరియు ఆత్మ సంబంధమైన పాటలు, మూడు వేరువేరు స్పష్టమైన అర్థాలతో పాటు ఉపయోగించాడని తలంచుతారు. ఎక్కువమంది రచయితలు చాలా కష్టపడి ఈ క్రింది విధంగా నిర్వచించుటకు ప్రయత్నించారు.

పాటలు మూడు పదములను (కీర్తనలు, సంగీతములు మరియు ఆత్మ సంబంధమైన పాటలు) ప్రత్యేకమైన శక్తితో ఉపయోగించినప్పటికీ వాటిలో సంగీతపు లేదా వ్యత్యాసమును నిర్ణయించుటకు దాదాపు సాధ్యం కాదు.⁵

Psallo అను పదమునకు మూలార్థము “పెరుకు” లేదా “వింటానారి” యొక్క ధ్వని. ప్రాచీన రచనలో దాని ప్రయోగమును ప్రారంభించి, కాలక్రమంలో దాని అర్థపు మార్పును ఈ క్రింద వివరణలో కనుగొనవచ్చును:

3. *Psallo* - మొదట ఈలాగు అర్థమివ్వబడింది - “తాకుట” తరువాత అది (తంఠిని) “మీటుట” అనే భావమును కలిగియుంది. మరియు “వాయిచుట” (ఒక వాద్యము) అని చివరకు చెప్పబడింది.

క్రొత్త నిబంధన కాలానికి *psallo* యొక్క వాడుక యిలా ఉంది:

ఎఫెసీయులకు 5:19లో స్తుతి అనునది ప్రభువుకి ఆరోపించబడి దేవునియొక్క రక్షణ పనితో తిరిగి అదే విషయమై యుంది. 19వ వచనములో “కీర్తించుట, పాడుట” అను క్రియా పదముల ద్వారా నొక్కి వక్కాణించబడింది (కీర్తనలు 27:6). *Psallontes* తీగల వాద్యము వాయిచుటను అక్షరార్థము ఇవ్వదు, మరియు కీర్తనలు, పద్యములు మరియు ఆత్మ సంబంధమైన పాటలు వేరువేరు రకాల భావాన్ని తెలుపుతాయి. 1 కొరింథీయులకు 14:26లో *psalmos* అనునది ఆరాధనలో వ్యక్తిగతముగా క్రైస్తవుని పాటయై ఉంది.

3. కీర్తనలు 18:49 యొక్క (*psallo*) *doxazō* ద్వారా అన్యజనుల స్తుతి దేవుని కృపకై ఉండని రోమీయులకు 15:9 వ్యాఖ్యానిస్తుంది. యాకోబు 5:13 *psallo* క్రీస్తును ఘనముగా స్తుతించుటకు వాడబడింది.⁷

“తంతి వాద్యముల మీద పాడుటను అక్షరార్థముగా అది తెలియచేయదు” అను వాక్య భాగమును గమనించుము. క్రొత్త నిబంధన కాలముకంటే ముందుగా *psallo* (*psallontes*) అంటే, వాద్యముల మీద పాడుట అను అర్థము కాని వాద్యములు ఉపయోగించుటకు ప్రఖ్యాతి చెందిన అకరాది నిఘంటువులో మరియు వ్యాఖ్యానముల భావమును అర్థమును క్రొత్త నిబంధన వ్రాసిన సమయంలో చేర్చబడలేదు.

క్రొత్త నిబంధనలో *psallo* అనగా “పాడుట” అని అర్థం.

మూలార్థములో “తంతివాద్యములను మీటుట” అని అర్థమిచ్చిననూ ఇక్కడ “పాడే సంగీతము” అని *psallo*కు అర్థము ... అందువలన ఈ వచనమునకు [ఎఫెసీయులకు 5:19] వాద్య సంగీతములు వెంబడించాలని రిఫరెన్సు లేదు.⁸

హార్వర్డ్ యూనివర్సిటీ నందు 38 సంవత్సరములు గ్రీకు భాషకు ప్రొఫెసరు మరియు గ్రీకు దేశీయుడైన [E. A.] Sophocles, (సంఘపు ప్రారంభ శతాబ్దాలలో) *psallo* పదము సంగీత (వాద్య) పరికరములలో కలిపి ఉపయోగించినట్లు గాని, సూచించినట్లుగాని లేదని ఆయన తెలిపెను.⁹

పీటర్. టి. ఓ'బ్రెయిన్ దీనితో ఏకీభవించాడు:

... ఒక పాట పాడునప్పుడు తప్పక తంతివాద్యము వెంబడించాలని కొందరు భావించారు, కాని ఈ నియమము అవసరమైనది కాదు.¹⁰

Psallō మూలముగా వీణపై వాడినట్లుగా వేళ్ళతో మీటుట అని అర్థమును ఇస్తే. మొదటి శతాబ్దానికల్లా సాధారణముగా ఈ పదము “పాడుటకు” మరియు పరికరములు తప్పని సరిగా ఉపయోగించాలని సూచించుటలేదు.¹¹

అని ఇటీవల వ్యాఖ్యానాలు ఉన్నాయి.

ముగింపు

క్రొత్త నిబంధన కాలములో వాద్యపరికరములు వెంబడించుట *psallo* యొక్క సాధ్యమైన నిర్వచనమని వాదించేవారు అలా చేయుట న్యాయమని కనపరచలేక పోయారు. వారు వివిధ కాలములలో, ప్రాంతములలోని నిర్వచనముల మీద ఆధారపడ్డారు.

సూచనలు

¹J. B. Lightfoot, *The Epistles of Saint Paul*, vol. 3, *Saint Paul's Epistles to the Colossians and to Philemon*, rev., 2d ed. (London: Macmillan & Co., 1876), 225; quoted in C. G. Wilke and Wilibald Grimm, *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, trans. and rev. Joseph H. Thayer (Edinburgh: T. & T. Clark, 1901; reprint, Grand Rapids, Mich.: Baker Book House, 1977), 637. ²Thayer, vii. ³Ibid., 675. ⁴Ibid., 675. ⁵H. M. Best and D. Hutter, “Music, Musical Instruments,” *The Zondervan Pictorial Encyclopedia of the Bible*, ed. Merrill C. Tenney (Grand Rapids, Mich.: Zondervan Publishing House, 1975), 4:316. ⁶Geoffrey W. Bromiley, *Theological Dictionary of the New Testament*, ed. Gerard Kittel and Gerhard Friedrich, abr. (Grand Rapids, Mich.: Wm. B.

Eerdmans Publishing Co., 1985), 1225. ⁷Ibid., 1226. ⁸Andrew T. Lincoln, *Ephesians*, Word Biblical Commentary, vol. 42 (Dallas: Word Books, Publishers, 1990), 346. ⁹E. A. Sophocles, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods (from B.C. 146 - A.D. 1100)*. Boston: Little, Brown, and Co., 1870), 1178; James Elvin Jackson, "Singing in Early Christian Worship from the New Testament Period to 180 A.D." (Master's thesis, Harding Graduate School of Bible and Religion, Memphis, Tenn., 1961), 65. ¹⁰Peter T. O'Brien, *Colossians, Philemon*, Word Biblical Commentary, vol. 44 (Waco, Tex.: Word Books, Publishers, 1982), 209.

¹¹Kenneth L. Boles, *Galatians & Ephesians*, College Press NIV Commentary (Joplin, Mo.: College Press Publishing Co., 1993), 309.

తరుచుగా అడిగే ప్రశ్నలు

ప్ర: క్రొత్త నిబంధనలో సంగీత వాద్యములు ప్రస్తావించబడలేదా?

జ: క్రొత్త నిబంధనలో వాద్యములు ఉన్న రెఫరెన్సులు వున్నాయి, కాని అవి దైవ భక్తికి సంబంధించిన సంగీత వాద్యములు కావు. క్రొత్త నిబంధనలో ఏ వాక్య భాగము క్రైస్తవ కూడికలలో వాద్య సంగీతములు ఉపయోగించినట్లు చెప్పవు లేదా సూచించవు.

యేసు తనను గురించి మరియు యోహాను గురించిన ప్రజల ప్రతిస్పందన విషయములో యిలా అన్నాడు, "ఈ తరమువారిని దేనితో పోల్చుదును? సంత వీధులలో కూర్చునియుండి - మీకు పిల్లినగ్రోవి ఊదితిమి గాని మీరు నాట్య మాడరైతిరి; ప్రలాపించితిమి గాని మీరు రొమ్ము కొట్టు కొనరైతిరిని తమ చెలికాండ్రతో చెప్పి పిలుపులాటలాడుకొను పిల్లకాయలను పోలియున్నారని" (మత్తయి 11:16, 17; లూకా 7:31, 32 కూడ చూడుము). ఈ వాక్యంలోని పాడుట మరియు నాట్యమాడుట అనేవి ఆరాధనలో చేయబడినవి కావు.

తప్పిపోయిన కుమారుని ఉపమానములో, కుమారుడు తిరిగి వచ్చినప్పుడు వాద్య సంగీతమును యేసు ప్రస్తావించెను (లూకా 15:25). వాద్య సంగీతమును దైవ భక్తికి లేదా లౌకిక విషయమునకు సంబంధించి ఎట్లయినను ఉపయోగించుటను ఈ వాక్యములో - ఏమియూ - చెప్పనందున ఆరాధనలో సంగీత వాద్యములు ఉపయోగించుటను ఈ వాక్యం ద్వారా నిర్ణయము చేయలేము.

"మహా బబులోను" అను వేశ్య నాశనమును పురాతన రోము తెలుపుచున్నది (ప్రకటన 17:1, 2, 5, 9, 15, 18), ఆనందముతో తాగితుళ్లే పట్టణము అంతమగునని యోహాను ప్రకటించెను. "కావున వైణికుల యొక్కయు, గాయకుల యొక్కయు, పిల్లనగ్రోవి ఊదు వారి యొక్కయు, బూరలు ఊదు వారి యొక్కయు శబ్దము ఇక ఎన్నడును నీలో వినబడదు" (ప్రకటన 18:23ఎ).

ప్రకటన సంకేతముల (గుర్తుల) పుస్తకము. ఉదాహరణకు, ఏడు నక్షత్రములు, ఏడు దూతలను తెలియజేయును, మరియు ఏడు దీప స్తంభములు, ఏడు సంఘములకు గురుతులై యున్నవి (ప్రకటన 1:20). నిజము ఏమనగా (5:8; 14:2; 15:2), తెలియచేయబడిన వీణలు క్రైస్తవ ఆరాధనలో ఉపయోగించినట్లు సూచించబడవు. ఈ పుస్తకములోని దైవిక సంబంధమైన గుర్తులు క్రొత్త నిబంధన ఆరాధనను ప్రాతినిధ్యం తెలియజేయువు కానీ అవి పాత నిబంధన ఆరాధనలోని ప్రతిబింబములు. ఇవి సువర్ణ దీపస్తంభములు (ప్రకటన 1:20;

4:5; నిర్గమకాండము 25:31 చూడు); ఒక సముద్రము (ప్రకటన 4:6; 1 రాజులు 7:23 చూడు); ఒక బలిపీఠము (ప్రకటన 6:9; 8:3; నిర్గమకాండము 27:1 చూడు); సువర్ణ ధూపార్తి (ప్రకటన 8:3; లేవీయకాండము 10:1 చూడు). ధూపార్తి (ప్రకటన 8:3; నిర్గమకాండము 30:34, 35 చూడు). నిబంధన మందసము (ప్రకటన 11:19; నిర్గమకాండము 25:10 చూడు); ప్రత్యక్ష గుడారం లేదా ఆలయము (ప్రకటన 15:5 నిర్గమకాండము 15:5 నిర్గమకాండము 26:1; 1 రాజులు 6:14 చూడు).

ఇంకను వీణలు వాస్తవముగా వాయింపమని చెప్పబడలేదు “అలాగు” (*hos*) వినబడిన శబ్దము వైణికులు వాయింప వాయిద్యమువలె వినబడెను (ప్రకటన 14:2; NASB; NIV). ప్రకటనలో 14:3లో తెలుపబడినది పాడుట, వాయింపట కాదు. ప్రకటన 15:2లో వాయింపట ప్రత్యేకించి చెప్పలేదు, జయించినవారు “దేవుని వీణలు” గలవారై ఉన్నప్పటికీ, వారు వాయింపినట్లు లేదు.

ప్రకటన పుస్తకములో కొన్ని శబ్దములను వర్ణించుటకు బూరలు ప్రస్తావించబడెను (ప్రకటన 1:10; 4:1). రాబోవు సంఘటనలను ప్రకటించుటకు (ప్రకటన 8:2, 6, 13; 9:14) మరియు మహా పట్టణమైన బబులోను పూర్తిగా నాశనమును చూపించుటకు ఉపయోగించబడెను (ప్రకటన 18:22). ఈ సందర్భములలో వాద్యములు ఆరాధనలో ఉపయోగింపబడలేదు.

Psallo: పదము యొక్క అధ్యయనము

ముఖ్యమైన గ్రీకు నిఘంటువులు ఆధునిక కాలంలో దర్శనమిచ్చాయి, కొన్ని పలుమార్లు పునర్విమర్శించబడినవి. బహు ప్రఖ్యాతి చెందిన పనుల్లో, వాల్టర్ బేయర్స్ పని ఒకటి, జర్మన్ భాషలో 1928లో మొదట అచ్చువేయబడి మరియు ఇప్పుడు అది 6వ ఎడిషన్లయింది. బేయర్ యొక్క 4వ ఎడిషన్. 1952లో చేయబడి అందుబాటులోనికి వచ్చిన దానిని విలియం యఫ్. అరుండ్ మరియు యఫ్. విల్బర్ జింగ్రిచ్లు 1957లో ఆంగ్లములోనికి తర్జుమాచేసి, 1979లోనూ 2000లోనూ ముద్రించిరి.

అకరాది నిఘంటువులు బైబిల్ అధ్యయనంలో ఉపయోగించు ప్రశస్తమైన పరికరములైయున్నవి. కొన్ని పదములకు అర్థముల సందర్భాల్లో చిత్తముగా తారుమారు చేశాయి. *Psallo* పదము యొక్క చరిత్రను చూడ అకరాది నిఘంటువు ఒక దురదృష్టకరమైనది.

బేయర్ 4వ పునర్విమర్శనలో *psallo* పదమునకు అర్థము “పాడు” అని నిర్వచనం ఇవ్వబడెను. ఒక జర్మన్ పండితుడు ఆ తర్జుమా యొక్క ప్రవేశము ఈ క్రింది విధముగానున్నది:

పాడి స్తుతించు - పాడుతూ స్తుతించు - స్తుతులను పాడు, ఆ స్తుతి ఎవరికి ఆరోపింపబడిందో సూచిస్తుంది ... (ఎఫెసీయులకు 5:19). ఈ వాక్యంలో రెండవ చతుర్థి విభక్తి కన్పిస్తుంది ... మీ హృదయములో ... దానికి వ్యతిరేకముగా ... పాడుట [singing] ఎక్టాసీ (ecstasy) దశలో స్తుతుల ఆత్మలో జరుగుతుంది. ఆత్మతో మరియు స్పష్టమైన మనస్సుతో [పాడుచే] సుత్రించెదను 1 కొరింథీయులకు 14-15. సంపూర్ణము: స్తుతి పాటను ప్రతిధ్వనింపజేసినట్లు యాకోబు 5:13.¹

వారి మొదటి ఎడిషన్లో, అరుండ్ మరియు జింగ్రిచ్లు *Psallo* పదవు జేయర్ నిర్వచనములకై వాద్యములను అనుసరించుటను కలిపిరి.

... మన [సాహిత్యం] [పాత నిబంధన ప్రకారము] పాడు (వీణ వెంబడించుటను), పాడి కీర్తించు [చతుర్థి విభక్తితో] అనునది ఎవరికి స్తోత్రము ఉద్దేశించబడిందో ఆయనను సూచిస్తుంది ...²

“వీణతో కలిపి వెంబడించుటను” చొప్పించిన ఆ వాక్యమును చాలెంజ్ చేసినప్పుడు, ఎడిటర్స్ రెండవ ఎడిషన్లో తీసివేసిరి (1979), కాని వారి మూడవ ఎడిషన్లో (2000) తిరిగి చొప్పించిరి. ఆ తర్జుమా ప్రవేశపెట్టిన దానిపై కొంతమంది పండితుల సారాంశం యిలా ఉంది:

... మన (సాహిత్యం), (పాత నిబంధన) వాడుక ప్రకారం, స్తుతి గీతములు పాడుట, వాద్య పరికరాలు ఉపయోగించి లేక ఉపయోగించక, పాడు, పాడి స్తుతించు (చతుర్థి విభక్తితో) పాడి స్తుతించుట అనునది స్తుతులు ఎవరికి చెల్లించాలో సూచించుటకు ఉద్దేశించింది ... గ్రీకు మూల భాషలో “మీటుట,” “వాయింతుటను” (తంతిగల పరికరము) సూచిస్తుంది ... LXXలో పరికరమును ఉపయోగించినా (కీర్తన 32:2, 97:5 ...), ఉపయోగించకపోయినా గ్రీకు పదమునకు అర్థము సామాన్యంగా (కీర్తన 7:18; 9:12; 107:4 ...) వాడినలాగే “పాడుట” అని అర్థం. పాడుట అనేదానిపై దృష్టి కొనసాగించబడి ఆధునిక గ్రీకులో “పాడుట” అనే అర్థముతోనే సంపూర్ణంగా వాడబడింది; ... *psaltes* = singer, chanter అనే పదం పరికరములేకుండా పాడుటను సూచిస్తుంది. క్రొత్త నిబంధన వాయిద్య సంగీతమును వ్యతిరేకించనప్పటికీ, ఆరాధనలో వాయిద్య పరికరాల విముఖ ప్రవృత్తి పరిసయ్యులవలన మరియు మార్మిక కట్టినవలన జరిగినవంటిని క్రైస్తవులు తిరస్కరించారు. యిలాంటి భావన హృదయములలో పాడుచు కీర్తించుచు అని చెప్పిన (ఎఫెసీయులకు వ్రాసిన పత్రిక) వాక్య భాగమును శ్రేష్ఠమైన రీతిలో గ్రహించవచ్చును. “వాయింతుటను” బలపరచువారు వ్రాచిన గ్రీకు పదము యొక్క భావముపై ఆధారపడియుండురు.³

Bauer-Aland అని సామాన్యంగా పిలువబడిన, Dankerచే ఎడిట్ చేయబడిన, German 6వ ముద్రణలో వాయిద్య పరికరాలు ప్రస్తావించబడలేదు. ఏ నిరూపణలేకుండానే వాయిద్యములు చేర్చబడినవని అనుటను ఇది ఒప్పుకుంటుంది.

సూచనలు

¹James D. Bales, *Instrumental Music & New Testament Worship* (Searcy, Ark.: Truth for Today World Mission School, 1973), 151-52. ²Walter Bauer, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 2d ed., rev. William F. Arndt and F. Wilbur Gingrich (Chicago: University of Chicago Press, 1957), 899. ³Walter Bauer, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 3d ed., rev. and ed. Frederick W. Danker (Chicago: University of Chicago Press, 2000), 1096.